

THE ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE AS A WEAPON FOR COMMITTING A CRIMINAL IN THE CRIME OF MURDER

Temirova Mehribon Hakim kizi

TSUL Faculty of Criminal Justice

3rd year student

mehribont1@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18127517>

ARTICLE INFO

Received: 25th December 2025

Accepted: 30th December 2025

Online: 31st December 2025

KEYWORDS

Criminal Code, intentional homicide, artificial intelligence, criminal weapon, algorithmic management, crimes against life, criminal subject, digital technologies.

ABSTRACT

This scientific article analyzes the role of artificial intelligence technologies as a weapon for committing a crime in the crime of murder, its legal and criminological aspects. It is scientifically proven that the possibilities of autonomous decision-making, algorithmic control and remote influence of artificial intelligence lead to the complexity of the methods of committing a crime. Based on the norms of Article 97 (intentional murder) and Article 98 (intentional murder in a state of strong mental excitement) of the Criminal Code of the Republic of Uzbekistan, the subjective and objective sides, the concept of a weapon of crime and issues of liability are discussed in crimes using artificial intelligence.

РОЛЬ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА КАК ОРУЖИЯ, ПРИМЕНЯЕМОГО ПРЕСТУПНИКОМ В ПРЕСТУПЛЕНИИ УБИЙСТВА

Темирова Мехрибон Хаким Кизи

Уголовно-процессуальный факультет ТГУ Студентка 3 курса

mehribont1@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18127517>

ARTICLE INFO

Received: 25th December 2025

Accepted: 30th December 2025

Online: 31st December 2025

KEYWORDS

Уголовный кодекс, умышленное убийство, искусственный интеллект, орудие преступления, алгоритмическое управление, преступления против жизни, преступник, цифровые технологии.

ABSTRACT

В данной научной статье анализируется роль технологий искусственного интеллекта как оружия, применяемого в преступлении убийства, его правовые и криминологические аспекты. Научно доказано, что возможности автономного принятия решений, алгоритмического управления и дистанционного воздействия искусственного интеллекта приводят к усложнению методов совершения преступления. На основе норм статьи 97 (умышленное убийство) и статьи 98 (умышленное убийство в состоянии сильного психического возбуждения) Уголовного кодекса Республики Узбекистан рассматриваются

субъективная и объективная стороны, понятие орудия преступления и вопросы ответственности в преступлениях с применением искусственного интеллекта.

QASDDAN ODAM O'LDIRISH JINOYATIDA SUN'IY INTELLEKTNING JINOYAT SODIR ETISH QUROLI SIFATIDAGI O'RNI

Temirova Mehribon Hakim qizi

TDYU Jinoiy odil sudlov fakulteti 3- bosqich talabasi

mehribont1@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18127517>

ARTICLE INFO

Received: 25th December 2025

Accepted: 30th December 2025

Online: 31st December 2025

KEYWORDS

Jinoyat kodeksi, qasddan odam o'ldirish, sun'iy intellekt, jinoyat quroli, algoritmik boshqaruv, hayotga qarshi jinoyatlar, jinoyat subyekt, raqamli texnologiyalar.

ABSTRACT

Mazkur ilmiy maqolada qasddan odam o'ldirish jinoyatida sun'iy intellekt texnologiyalarining jinoyat sodir etish quroli sifatidagi o'rni, huquqiy va kriminologik jihatlari tahlil qilinadi. Sun'iy intellektning avtonom qaror qabul qilish, algoritmik boshqaruv va masofadan ta'sir ko'rsatish imkoniyatlari jinoyat sodir etish usullarining murakkablashuviga olib kelayotgani ilmiy asosda yoritiladi. O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining 97-moddasi (qasddan odam o'ldirish) va 98-moddasi (kuchli ruhiy hayajonlanish holatida qasddan odam o'ldirish) normalari asosida sun'iy intellektidan foydalanilgan jinoyatlarda subyektiv va obyektiv tomon, jinoyat quroli tushunchasi hamda javobgarlik masalalari muhokama qilinadi.

Kirish

Inson hayoti huquqiy davlat va fuqarolik jamiyatining eng oliy qadriyatlaridan biri hisoblanadi. Shu sababli shaxsga, xususan hayotga qarshi qaratilgan jinoyatlar jinoyat huquqida alohida og'ir jinoyatlar toifasiga kiritilgan. O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining Maxsus qismi Birinchi bo'limida shaxsga qarshi jinoyatlar, jumladan, hayotga qarshi jinoyatlar batafsil tartibga solingan bo'lib, 97-modda qasddan odam o'ldirish jinoyatining huquqiy mazmunini belgilaydi. Zamonaviy raqamli jamiyat sharoitida jinoyat sodir etish usullarining murakkablashuvi, ayniqsa sun'iy intellekt texnologiyalarining keng qo'llanilishi jinoyat huquqi oldiga yangi muammolarni qo'yimoqda.

Asosiy qisim

Sun'iy intellekt deganda inson aqliy faoliyatiga xos bo'lgan tahlil qilish, o'rganish, xulosa chiqarish va mustaqil qaror qabul qilish imkoniyatiga ega bo'lgan dasturiy-texnik tizimlar tushuniladi. Dastlab sun'iy intellekt tinch maqsadlarda – tibbiyot, transport, sanoat, ta'lim sohalarida qo'llanilgan bo'lsa-da, bugungi kunda uning salbiy, hatto jinoyat sodir etishga xizmat qiluvchi jihatlari ham namoyon bo'lmoqda. Ayniqsa, masofadan

boshqariladigan qurilmalar, avtonom tizimlar va algoritmik qaror qabul qilish mexanizmlari jinoyat quroli sifatida ishlatilish ehtimolini kuchaytirmoqda.

"Qotil" so'zi arab tilidan "odam o'ldiruvchi" yoki "o'ldirgan kishi", "qotillik" esa, "odamni o'ldirish" ma'osini anglatadi. Shu bilan birga, bir qator olimlar tomonidan "qotilik" tushunchasiga faqatgina qasddan sodir etilgan odam o'ldirish jinoyatlarini kiritish lozim.[4] M.D.Shargorodskiyning fikricha, "Odam o'ldirish - bu boshqa odamning hayotidan noqonuniy mahrum qilishdir"4. S.V.Borodin esa, "Odam o'ldirish - bu boshqa odamning hayotiga tajovuz qiluvchi va uning o'limini keltirib chiqaruvchi Jinoyat Kodeksining maxsus qismi moddalarida ko'zda to'atilgan, aybli harakatlar tushuniladi", deb ta'kidlaydi [3]

Qasddan odam o'ldirish jinoyati Jinoyat kodeksining 97-moddasiga ko'ra, boshqa shaxsning hayotini qasddan, ya'ni bevosita yoki bilvosita qasd bilan noqonuniy ravishda yo'q qilishda ifodalanadi. Ushbu jinoyatning obyektiv tomoni jabrlanuvchining hayotiga qarshi qaratilgan faol harakat yoki harakatsizlikda, subyektiv tomoni esa qasdda namoyon bo'ladi. An'anaviy jinoyat qurollari sifatida sovut qurollar, o'qotar qurollar, zaharli moddalar e'tirof etilgan bo'lsa, zamonaviy sharoitda sun'iy intellekt asosida ishlovchi texnik vositalar ham jinoyat quroli sifatida namoyon bo'lishi mumkin.

Sun'iy intellekt jinoyat sodir etishda to'g'ridan-to'g'ri mustaqil subyekt sifatida emas, balki inson tomonidan boshqariladigan yoki oldindan dasturlashtirilgan vosita sifatida ishtirok etadi. Shu jihatdan u jinoyat huquqida "jinoyat quroli" tushunchasi doirasida baholanadi. Masalan, sun'iy intellekt bilan jihozlangan uchuvchisiz uchish apparati (dron) orqali jabrlanuvchiga zarar yetkazish, avtomatlashtirilgan transport vositasini qasddan avariya olib kelish yoki "aqlli" tibbiy qurilmalar faoliyatiga noqonuniy aralashish orqali o'limga sabab bo'lish mumkin. Bunday holatlarda qasd jinoyatchi shaxsga tegishli bo'lib, sun'iy intellekt faqatgina vosita vazifasini bajaradi.

Jinoyat kodeksining 97-moddasida javobgarlikni og'irlashtiruvchi holatlar sanab o'tilgan bo'lib, sun'iy intellektdan foydalanilgan jinoyatlar ayrim bandlarga mos kelishi mumkin. Xususan, "boshqa shaxslarning hayoti uchun xavfli bo'lgan usulda" qasddan odam o'ldirish holatiga sun'iy intellekt asosida boshqariladigan ommaviy xavf tug'diruvchi texnologiyalarni qo'llashni kiritish mumkin. Shuningdek, "bir guruh shaxslar tomonidan" yoki "boshqa jinoyatni yashirish maqsadida" sodir etilgan jinoyatlarda ham raqamli texnologiyalardan foydalanish ehtimoli yuqori.

M.H.Rustamboev "Odam o'ldirish - bu qasddan, huquqqa xilof ravishda boshqa odamning hayotidan mahrum qilish yoki ehtiyotsizlikdan uning o'limini keltirib chiqarishdir",[5] degan fikrni bildiradi. Shuningdek, huquqiy adabiyotlarda "Odam o'ldirish - bu jinoiy javobgarlik uchun asos bo'luvchi, g'ayriqonuniy (g'ayrihuquqiy) qasddan yoki ehtiyotsizlikdan boshqa odamning hayotidan mahrum qilishdir" [6] degan fikrlar ham mavjud.

Sun'iy intellektdan foydalanilgan qasddan odam o'ldirish jinoyatlarida subyektiv tomon masalasi alohida ahamiyat kasb etadi. Chunki jinoyat sodir etuvchi shaxs o'z harakatlarining ijtimoiy xavfli oqibatlarini oldindan ko'ra bilishi va ularni istashi yoki ongli ravishda yo'l qo'yishi lozim. Agar shaxs sun'iy intellekt tizimini aynan o'ldirish maqsadida sozlagan bo'lsa, bu bevosita qasdni ifodalaydi. Agar esa texnologiya

imkoniyatlaridan foydalanish oqibatida o'lim yuz berishi mumkinligini bilgan holda bunga beparvo munosabatda bo'lsa, bilvosita qasd mavjud bo'ladi.

Jinoyat kodeksining 98-moddasida kuchli ruhiy hayajonlanish holatida qasddan odam o'ldirish uchun nisbatan yengilroq jazo belgilangan. Sun'iy intellekt ishtirokidagi jinoyatlarda ushbu norma qo'llanishi murakkab masala hisoblanadi. Chunki kuchli ruhiy hayajonlanish odatda bevosita shaxsiy munosabatlar, kutilmagan vaziyatlar bilan bog'liq bo'ladi. Biroq texnologik vosita orqali sodir etilgan jinoyatda ham shaxsning psixologik holati inobatga olinishi mumkin. Masalan, jabrlanuvchining haqoratli harakatlari natijasida shaxs oldindan mavjud bo'lgan texnologik vositani ishga tushirgan bo'lsa, bu holat jinoyatning kvalifikatsiyasiga ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Sun'iy intellekt jinoyat quroli sifatida qo'llanilganda javobgarlik masalasida asosiy e'tibor inson omiliga qaratiladi. Chunki amaldagi jinoyat huquqi sun'iy intellektni mustaqil huquqiy subyekt sifatida tan olmaydi. Shu sababli barcha jinoiy oqibatlar texnologiyani yaratgan, sozlagan yoki undan foydalangan shaxs zimmasiga yuklanadi. Bu esa jinoyat huquqining klassik tamoyillari – ayb uchun javobgarlik, shaxsiy javobgarlik prinsiplariga mos keladi.

Shu bilan birga, sun'iy intellektidan foydalanilgan qasddan odam o'ldirish jinoyatlari jinoyat huquqini takomillashtirish zaruratini yuzaga keltiradi. Xususan, jinoyat quroli tushunchasini kengaytirish, raqamli texnologiyalar yordamida sodir etilgan jinoyatlarni kvalifikatsiya qilish bo'yicha aniq mezonlar ishlab chiqish muhimdir. Bu nafaqat jazolash, balki jinoyatlarning oldini olish, profilaktika choralarini kuchaytirishga ham xizmat qiladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, sun'iy intellektning jinoyat sodir etish quroli sifatida qo'llanilishi qasddan odam o'ldirish jinoyatlarining ijtimoiy xavflilik darajasini oshiradi va huquqni muhofaza qiluvchi organlar oldiga yangi vazifalarni qo'yadi. O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining 97–98-moddalari mazmuni zamonaviy texnologik sharoitda ham o'z ahamiyatini saqlab qolmoqda, biroq ularni qo'llashda sun'iy intellektning o'ziga xos xususiyatlarini inobatga olish zarur. Jinoyat huquqi nazariyasi va amaliyotida ushbu masalani chuqur o'rganish huquqiy aniqlikni ta'minlash va inson hayotini ishonchli himoya qilishga xizmat qiladi.

References:

1. 30.04.2023. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi LEX.UZ
2. 22.09.1994. Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодекси LEX.UZ
3. Бородин С.В. Преступления против жизни. Санкт-Петербург. "Юридический центр Пресс". 2003.
4. EURASIAN JOURNAL OF LAW, FINANCE AND APPLIED SCIENCES. Qasddan odam o'ldirish tushunchasi va uning ijtimoiy xavfliligi. Axmedova zilola xamidovna
5. Рустамбаев М.Х.. Преступления против личности. Ташкент. 1998.
6. Авхиа Ж. Борьба с преступлениями против жизни. - Москва. "Юридическая литература" 1997.